

Motion till riksdagen 2013/14:U204

av **Amineh Kakabaveh m.fl. (V)**

Den arabiska våren och kvinnors mänskliga rättigheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen vid värderingen av andra staters respekt för demokrati och mänskliga rättigheter bör inleda sina undersökningar med att allra först ta ställning till hur dessa stater lever upp till FN:s konvention om kvinnors och barns mänskliga rättigheter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen – eller representanter för den – vid sammanträffanden med företrädare för stater där kvinnors rättigheter kränks tar upp dessa kränkningar och kräver att dessa stater lever upp till vad som sägs i FN:s konvention om kvinnans och barnets rättigheter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inte bör exportera krigsmateriel till stater där man begår omfattande och grova brott mot kvinnors och barns mänskliga rättigheter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i internationella sammanhang som EU och FN och andra likartade organisationer ska verka för att sådana stater kritiseras och skambeläggs.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör öka sitt bistånd till undervisning om kvinnors hälsa och till upplysning om könsstympningens fysiska och psykiska skadeverkningar i de länder där könsstympning förekommer.

Motivering

Omvälvande händelser har de senaste åren ägt rum i den arabiska delen av världen. De politiska och sociala förändringarna inleddes med att den tuniske

Fel! Okänt namn på

diktatorn Ben Ali störtades. Därefter störtades Hosni Mubarak i Egypten och Muammar Gaddafi i Libyen. Ben Alis och Mubaracks fall var följden av omfattande spontana och folkliga resningar. De var relativt oblodiga skeenden. Gaddafi störtades efter hårda strider mellan hans anhängare som besatt avsevärd militär styrka, medan oppositionen mot honom inte var lika välbeväpnad. Att oppositionen, trots sin militära underlägsenhet, kunde avgå med seger berodde till stor del på EU:s militära ingripande. I Jemen och Bahrein inträffade också en turbulent politisk utveckling. I Bahrein slogs oppositionen ner med stor brutalitet. Saudiarabiens ingripande hade stor betydelse för nederlaget. I Jemen övergick upproren i klanstrider.

I västerländska medier har alla dessa händelser fått beteckningen ”den arabiska våren”. En del bedömare har också använt begreppet revolution. Många har hoppats på en demokratisk utveckling där regeringar som respekterar mänskliga rättigheter vinner politisk makt.

En av bristerna i västmediers rapportering har varit att man inte i tid uppmärksammade ideologiska och organisatoriska skillnader mellan olika oppositionella strömningar som bekämpade de nordafrikanska diktatorerna bestod. Först i efterhand stod det klart vilka rörelser som var bäst organiserade. En annan faktor som har förbisetts har varit frågan om riktningen för förtrycket under de störtade makthavarna. Vilka grupper har utsatts för den hårdaste förföljelsen?

Diktaturerna ersattes inte av demokratier

Under många diktaturer har det funnits s.k. fria rum. I partidiktaturens tid i Polen utgjorde den katolska kyrkan det fria rum där människor kunde mötas, samtala och organisera sitt motstånd. Diktaturen kunde inte angripa kyrkan utan att drabbas av en allvarlig politisk förlust när det gällde prestige och anseende. I shahens Iran utgjorde moskéerna det ”fria rum” där människor kunde samtala och organisera sitt motstånd. Shahen kunde rikta förtrycket mot Mossadeqs nationalister och mot vänsterns partier och sekulariserade personer, men inte mot moskéerna och deras verksamhet. De som erbjöd dessa fria rum och utgjorde värdskapet för möten i Iran, prästerskapet, kom självfallet att bli en tongivande ideologisk kraft i formandet av oppositionen. De kom i hög grad att påverka utvecklingen efter det att diktaturen hade försvunnit. I Polen innebar kyrkans maktställning inskränkningar av den sociala servicen i nyliberal anda och en avsevärt försämrad situation för kvinnorna. Abortlagstiftningen är det mest uppmärksammade exemplet bland dessa försämringar.

Inskränkningarna i kvinnors rättigheter i Polen efter partidiktaturens fall utgör dock en andeviskning jämfört med vad som skedde i Iran efter det att shahen störtats. Västmedia hade utmålat oppositionen mot shahen som demokratisk och hoppingivande. När ayatollah Khomeini kom till makten visade det sig inte att den nya politiska verkligheten var motsatsen till demokrati. Den religiösa diktaturen införde sharialagar som innebar ett extremt brutalt

förtryck av kvinnorna. Alla alternativa politiska krafter förföljdes – vänsterns partier, nationalister, monarkister m.fl.

Bakåtsträvande krafter tog över

Efter de folkliga resningarna i Nordafrika har det blivit tydligt att traditionalistiska religiösa krafter som Muslimska brödrskapet har kunnat utnyttja den ställning som de hade under Mubaracks tid vid makten. Inte heller han hade velat ge sig på moskéerna. Och brödrskapet deltog inte fullt ut i den folkliga resning som hade som mål att skapa ett demokratiskt styrelseskick. Bland krafterna som utgjorde en opposition mot Mubarak var Brödrskapet bäst organiserat. I valet som följde på revolutionen hade man därför ett övertag jämfört med andra rörelser och partier. Väl vid makten började man genomföra odemokratiska reformer, inte minst riktade mot kvinnors mänskliga rättigheter.

I flera avseenden hade Mubaracks diktatur, trots sin odemokratiska innebörd, haft en politik i kvinnofrågan som var en aning mer modern. Kvinnlig omskärelse har varit helt förbjudet sedan 2007 även om detta förbud inte har förverkligats i praktiken. Trots förbudet är enligt Unicef 91 procent av Egyptens kvinnor könsstympade. I städerna är siffran 86 procent och på landsbygden 93 procent.

I Tunisien hölls i november 2012 parlamentsval. Bland 217 folkvalda ledamöter är 58 kvinnor. Av dessa 58 kvinnliga företrädde alla utom sju djupt religiösa och konservativa partier. Allt detta trots att det fanns starka organisationer som talade och demonstrerade för kvinnors mänskliga rättigheter.

När västvärlden har talat om "revolution" och "arabisk vår" har man bortsett från att förändringarna i praktiken har inneburit försämrade villkor för kvinnorna – alltså för mer än halva befolkningen.

Kvinnorna alltid de hårdast drabbade

Utöver lagändringar på papperet krävs det, för att förändra de djupt patriarkaliska maktstrukturerna, ett arbete för grundläggande förändringar i synen på rättighetsfrågor. Det krävs riktade aktioner för att få slut på könsstympning och tvångs- och barnäktenskap. Det som inträffat i Tunisien, Egypten, Libyen, Jemen, Bahrein och under de två senaste åren i Syrien förtjänar på intet sätt att benämnas som revolutioner. De stora revolutionerna – den franska, den ryska och den kinesiska – syftade alla till genomgripande samhällsförändringar. De ville störta en härskande klass och driva ut en plundrande kolonialmakt. De folkliga upproren i de arabiska länderna har inte haft något tydligt mål och de har utnyttjats av krafter som haft egna och därmed andra syften än att tillgodose demokratiska intressen. När dessa krafter i spåren av de folkliga resningarna kunnat tillgodose sina egna intressen har följden blivit en blockering av en demokratisk utveckling. I särskilt hög grad har förändringarna inneburit ett ökat kvinnoförtryck.

Fel! Okänt namn på

I Egypten har Muslimska brödraskapets envisa fasthållande vid att göra politik av sina religiösa trossatser givit militären en förevändning att ingripa och själv utse en regim som passar dess intressen. Denna förändring innebär självklart ingen demokratisering och inte heller någon djupare förändring av kvinnornas situation i landet. Kvinnor må delta i demonstrationer när rivaliserande makthavare ska störtas. Men i alla andra avseenden väntas de avstå från att kräva politiskt inflytande och från att kämpa för sina mänskliga rättigheter.

I Syrien har de inledande demonstrationer som krävde demokratiska och mänskliga rättigheter bemötts av motkrafter – såväl stater som terrororganisationer – med helt andra ambitioner än demokrati. Följden har blivit ett fullskaligt inbördeskrig där kvinnor och barn är de hårdast drabbade.

Kvinnorna som indikator på respekten för mänskliga rättigheter

Den arabiska våren i Nordafrika och Mellanöstern ledde när val hade genomförts och resultatet av dem upphävts av militär inte till en ökad respekt för kvinnors mänskliga rättigheter. I den pågående maktkampen spelar kvinnornas liv och villkor en underordnad roll.

För ett land med demokratiska anspråk som Sverige måste därför kampen för kvinnors mänskliga och demokratiska rättigheter stå i centrum. Det är ställningstagandet i denna fråga som kan visa att vi tar demokratiska värderingar på allvar. Detta måste återverka på Sveriges förhållningssätt till andra stater. Den tydligaste indikatorn när det gäller att avläsa om en stat respekterar mänskliga rättigheter är graden av respekt för kvinnors rättigheter. Den svenska regeringen bör därför alltid inleda sina undersökningar om tillståndet för mänskliga rättigheter i andra stater med att ta ställning till hur de lever upp till FN:s konvention om kvinnors och barns mänskliga rättigheter.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Mot denna bakgrund är det genant att Sverige exporterar krigsmateriel till länder som Saudiarabien och andra länder, där förtrycket av kvinnor är värre än groteskt. Det har skett med hänvisning till att handelspolitik inte har med kvinnors situation att göra eller att de vapen man exporterat inte är avsedda för att utöva någon form av kvinnoförtryck. Denna argumentering är orimlig och ohållbar. Utbryter krig så visar all historisk erfarenhet att det är just kvinnor och barn som drabbas hårdast. Svensktillverkade vapen är inte annorlunda beskaffade än annan krigsmateriel. De drabbar krigets offer precis lika hårt.

Därför bör regeringen eller representanter för den svenska statsmakten vid sammanträffanden med företrädare för stater där kvinnors rättigheter kränks ta upp sådana kränkningar och kräva att dessa stater lever upp till vad som stadgas i FN:s konvention om kvinnans och barnets rättigheter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I konsekvens med ovanstående ska Sverige inte exportera krigsmateriel till stater där man begår omfattande och grova brott mot kvinnors och barns mänskliga rättigheter.

Fel! Okänt namn på

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Regeringen bör också i internationella sammanhang såsom EU och FN och andra likartade sammanhang verka för att dessa stater kritiseras och skambeläggs.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sverige bör istället för att exportera krigsmateriel till de länder vi talat om i denna motion öka sitt bistånd till de länder där kvinnor utsätts för könsstympning och annan likartad behandling och inrikta det på upplysning och undervisning om de fysiska och psykiska skador som könsstympningen medför.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 23 september 2013

Amineh Kakabaveh (V)

Bengt Berg (V)

Siv Holma (V)